

عدم تحریف قرآن: کتابیات

محمد مولوی

عدم تحریف قرآن کے اثبات میں تحریر کی جانے والی مستقل کتابیں

۱. ابراہیم، عوض، سورة النورین التي بزعم فريق من الشيعة انها من القرآن الكريم (۵۲ ص، عربی) دار زہراء الشرق، قاہرہ
۲. ابن فضال، ابوالحسن علی بن الحسن، کتاب التنزیل من القرآن والتحریف (عربی)
۳. اسلامبولی، سامر، ظاہر النص القرآنی تاریخ و معاصرہ (۱۶۰ ص، عربی) الاول، دمشق، ۲۰۰۲ م
۴. اعجاز حسین، محمد، ازالہ خرافات شکوریہ جواب تحریف قرآن (اردو)، ۱۹۳۲ م
۵. امروہوی، سید احمد حسین، شامیہ الکذب والتقصان عن تنزیہ الرحمان (اردو)، مطبع عزیز، کانپور، ۱۳۰۷ ق
۶. امروہوی، سید زبیر حسین رضی، تفہیم القرآن (۶۰ ص، اردو) مقبول پریس، دہلی، ۱۹۹۱ م
۷. انصاری، قاضی فقیر علی عامل، خلفائے ثلاثہ کا ایمان اور مسئلہ عدم تحریف قرآن (۱۶ ص، اردو)، امامیہ کتب خانہ، لاہور
۸. انواری، جعفر، انگارہ تحریف قرآن (۲۰۸ ص، فارسی)، مؤسسہ آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، ۱۳۸۴ ش
۹. بروجرودی، میرزا مہدی، برہان روشن (البرہان علی عدم تحریف القرآن) (۱۹۰ ص، عربی)، بوذرجمہری، تہران، ۱۳۷۴ ش

۱۰. بروجرودی، مہدی، کتابات و رسالات حل اثبات عدم التحریف (عربی)
۱۱. بلتستانی، سید علی شرف الدین، مکتب تشیع و قرآن (اردو) دار الثقافة الاسلامیہ، کراچی، ۱۴۱۰ق
۱۲. پانی پتی، غلام حسین، نقد لیس القرآن عن شبهات اہل الطغیان (اردو) رفاه عام پریس، لاہور
۱۳. پویا، میرزا مہدی، اصالت قرآن مجید
۱۴. التقوی الکنوی، سید علی نقی، تحریف القرآن (اردو)
۱۵. تہرانی، آقا بزرگ، النقد اللطیف فی نفی التحریف عن القرآن الشریف (عربی)
۱۶. جعفریان، رسول، افسانہ تحریف قرآن (۱۳۸ ص، فارسی) ترجمہ محمود شریفی، امیر کبیر، تہران، ۱۳۸۲ش
۱۷. جعفریان، رسول، اکذوبۃ التحریف بین السنة والشیعہ (۱۴۷ ص، عربی) المجمع العالمی لاہل البیت، قم، ۱۴۱۹ق
۱۸. جوادی آملی، عبد اللہ، نزاہت قرآن از تحریف (۲۱۴ ص، فارسی) اسراء، قم، ۱۳۸۴ش
۱۹. الحائری الاصفہانی الہمدانی، ملا عبد الرزاق، الفیصل فی تحریف القرآن (عربی)
۲۰. الحائری اللاہوری، سید علی بن ابی القاسم، موعظۃ تحریف القرآن (عربی)
۲۱. الحائری الیزدی، عبد الکریم، رسالہ المختصرۃ حول عدم التحریف القرآن (عربی)
۲۲. حاجی، کلباسی، الاشارات فی عدم تحریف الکتاب (عربی)
۲۳. الحر العالمی، محمد بن حسن، تواتر قرآن (۱۲۸ ص، فارسی) دار الکتب الاسلامیہ، تہران، ۱۳۸۴ش
۲۴. حسن زادہ، آملی، قرآن ہرگز تحریف شدہ (۱۵۰ ص، فارسی) قیام، قم، ۱۳۷۱ش
۲۵. الحسینی، الجلالی، سید محمد رضا، دفاع عن القرآن الکریم (۲۱۰ ص، عربی) ۱۴۲۱ق
۲۶. حسینی شہرستانی، بہ الدین محمد علی، تنزیہ التنزیل (۲۰۷ ص، عربی) کتاب فروشی صابری، تہیز، ۱۳۳۱ق
۲۷. حسینی مرعشی نجفی، سید شہاب الدین، القول الفاصل فی الرد علی مدعی التحریف، (۷۲ ص، عربی) مکتبۃ آیت اللہ مرعشی نجفی، قم، ۱۴۲۴ق
۲۸. حسینی میلانی، سید علی، التحقیق فی نفی التحریف (۴۰۰ ص، عربی) الشریف الرضی، قم، ۱۴۱۷ق

۲۹. الحلو، سید محمد علی، التحریف والمحرّفون (۱۱۰ ص، عربی) مؤسسه البیاضین العالیہ، قم، ۱۳۸۲ ش
۳۰. حیدری، حبیب اللہ ورقیہ لطفی، قرآن ہرگز تحریف شدہ است (۸۸ ص، فارسی) نشر روح، قم، ۱۳۸۵ ش
۳۱. خوئی، ابویعقوب یوسف بن طاہر، تنزیہ القرآن الشریف عن وصمة اللحن والتحریف (عربی)
۳۲. رشتی، عبدالحسین، کشف الاشتباہ (۲۱۵ ص، عربی) المطبعة العسكرية الامپراطوریہ، ۱۳۶۸ ش
۳۳. رضوی، سید مرتضیٰ، آراء علماء المسلمین فی التقیہ والصحابہ وصیانة القرآن الکریم (۲۶۲ ص، عربی) الارشاد، بیروت، ۱۴۱۱ ق
۳۴. رضوی، سید مرتضیٰ، المنتقى من کتاب آراء علماء المسلمین فی التقیہ والصحابہ وصیانة القرآن الکریم (۱۳۷ ص، عربی)، الارشاد، بیروت
۳۵. رضوی، سید مرتضیٰ، عصمة القرآن من الزیادة والنقصان (۲۷۲ ص، عربی) مؤسسه دار الهجرة، قم، ۱۳۸۰ ش
۳۶. رضوی، سید سعید اختر، رسائل (۹۶ ص، عربی) انصاریان، قم، ۱۴۱۶ ق
۳۷. رضوی، سید سعید اختر، نظرة مستعجلیة فی مساله تحریف القرآن (اردو) مخطوط
۳۸. سعدی، یسین، البرهان علی سلامه القرآن من الزیادة والنقصان (۱۲۰ ص، عربی) دار الکتب الاسلامیہ، بیروت، ۱۳۹۸ ق
۳۹. سلطان آبادی، محمد حسین، مبرم البرهان فی تحریف القرآن وفضائح اهل العدوان
۴۰. سلیمانی، محمد بن سلیمان، کشف الحجاب والنقاب فی وجه تحریف الکتب
۴۱. شریفی، محمود، اسطورة التحریف دراسة فی مساله التحریف عند الشیعة والسنة (عربی)، معرفت، قم، ۱۳۷۴ ش
۴۲. شہرستانی، سید محمد حسین، رساله حفظ الکتب الشریف عن شبهة القول بالتحریف (عربی)
۴۳. شہرستانی، بہیہ الدین، نزہة المصحف الشریف عن النسخ والنقص والتحریف (عربی)
۴۴. صافی گلپایگانی، لطف اللہ، صوت الحق ودعوة الصدق (۹۳ ص، عربی) دار التعارف للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۶ ق
۴۵. صافی، گلپایگانی، لطف اللہ، مع الخطیب فی خطوط العریضہ (۱۹۴ ص، عربی) مکتبہ الصدر، تہران، ۱۳۸۹ ق
۴۶. صیرفی، کوئی، ابو جعفر محمد بن حسن، التحریف والتبديل (عربی)

۴۷. طاهری خرم آبادی، سید حسن، عدم تحریف قرآن (۷۶ ص، فارسی) بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۵ ش
۴۸. طباطبائی، سید محمد حسین، تاریخ قرآن (هفت گفتار منتخب از تفسیر المیزان در اثبات اصالت قرآن و رد بر تحریف قرآن) ترجمه سیلادین پرور، ۱۴ ص، نشر فرهنگ قرآن
۴۹. عابدینی، فیض الله، تحریف قرآن توهم یا حقیقت (۹۶ ص، فارسی) مرکز انتشارات توسعه علوم، تهران، ۱۳۸۱ ش
۵۰. عالمی، الانتصار، اهم مناظرات الشیعه فی شبكات الانترنت (عربی)، دار السیره، بیروت، ۱۴۲۱ ق
۵۱. عالمی، سید جعفر مرتضی، حقائق هامه حول القرآن الکریم (۴۴ ص، عربی) دار الصفو، بیروت، ۱۴۱۳ ق
۵۲. عالمی، سید جعفر مرتضی، پژوهشی نو درباره قرآن کریم، ترجمه محمد سپهری، (۳۶۴ ص، فارسی) شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۷۴ ش
۵۳. عالمی، سید جعفر مرتضی، حقائق مهم پیرامون قرآن کریم، ترجمه سید حسن اسلامی، (۳۳۲ ص، فارسی) دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۳۷۵ ش
۵۴. عبائی خراسانی، محمد، جمع القرآن و تالیف
۵۵. عسکری، سید مرتضی، القرآن الکریم و روایات المدرستین (۸۵۶ ص، عربی) کلیه اصول الدین، قم، ۱۳۷۸ ش
۵۶. عسکری، سید مرتضی، ادیان آسمانی و مسئله تحریف، ترجمه حسن افتخارزاده، (۶۲ ص، فارسی) انتشارات روزبه، تهران، ۱۳۵۶ ش
۵۷. علایی، صادق، اعلام الخلف بمن قال بتحریف القرآن من اعلام السلف (۲۳ ص، عربی) مرکز آفاق، قم، ۱۴۲۵ ق
۵۸. علوی، یحیی بن حسین، الرد علی من زعم ان القرآن قد ذهب بعضه
۵۹. فضل الله، سید عبدالکریم، تمهید التحریف بین المسلمین الشیعه و السنه، (۱۶۴ ص، عربی) دار الهدی، بیروت، ۱۴۲۵ ق
۶۰. قرشی، باقر شریف، سلامة القرآن الکریم من التحریف (۸۰ ص، عربی) ۱۴۱۸ ق
۶۱. قزوینی، سید علاء الدین امیر محمد، شبهة القول بتحریف القرآن عند اهل السنه (۱۶۰ ص، عربی) دار المحجبه البیضاء، بیروت، ۱۴۲۱ ق

۶۲. قزوینی، سید علاء الدین امیر محمد، القائلون بتحریف القرآن السہام الشیعہ (۲۳۰ ص، عربی) ۱۴۲۵ق
۶۳. قفاری، ناصر بن عبد اللہ، اصول مذهب الشیعۃ الامامیۃ الاثنی عشریۃ (عربی)، ۱۴۱۵ق
۶۴. کجوری، باقر، ہدایۃ المرتاب فی تحریف الکتاب لمن اخطا و اصاب (عربی)
۶۵. کرپالوی، طالب حسین، مسالۃ تحریف القرآن (۶۲۳ ص، اردو) جعفریہ دار التبلیغ، لاہور
۶۶. کرکی، عبدالعال، رسالہ فی نفی التقیضۃ بعد الاجماع علی عدم الزیادۃ (عربی)
۶۷. کورانی، علی، تدوین قرآن، ترجمہ سید محمود عظیمی، (۲۰۶ ص، فارسی) مؤسسہ فرہنگی طہ، تہرن، ۷۰ ش ۱۳
۶۸. کونی، علوی، التبدیل والتحریف (عربی)
۶۹. نجار زادگان، فتح اللہ، سلامۃ القرآن من التحریف وتفنید الافتراءات علی الشیعۃ الامامیۃ (۷۵۸ ص، عربی) نشر مشعر، تہران، ۱۴۲۴ق
۷۰. محمود سعد، دفاع عن القرآن الکریم فی وجہ الملاحدۃ والمغرضین (۳۲۰ ص، عربی) دار المعرفہ، بیروت، ۱۹۹۲
۷۱. مدرس ماہر تہمیزی، عبد الرحیم، آلاء الرحیم فی الرد علی تحریف القرآن الکریم (۶۳ ص، عربی) ۱۳۸۱ق
۷۲. مدرس، علی اصغر، عدم تحریف قرآن (فارسی)
۷۳. مرکز الرسالۃ، سلامۃ القرآن من التحریف (۱۱ ص، عربی) ۱۴۱۷ق
۷۴. مسرور نعیم، عبد الباقی، تنزیہ القرآن الشریف عن التغییر والتحریف (عربی)
۷۵. مصری ازہری، زکی الدین محمد، تنویر الازہان فی الرد علی مدعی تحریف قرآن (عربی)
۷۶. مطہری، مرتضیٰ، تحریف قرآن، ترجمہ شیخ روشن علی خان، (اردو) ۱۹۹۵م
۷۷. معرب طہرانی، محمود بن ابی القاسم، کشف الارتاب عن تحریف کتاب رب الارباب (عربی)، مخطوطہ
۷۸. معرفت، محمد ہادی، تحریف ناپذیری قرآن، ترجمہ علی نصیری، (۲۷۹ ص، فارسی) مؤسسہ التہمید، قم، ۷۹ ش ۱۳
۷۹. معرفت، محمد ہادی، صیانہ القرآن من التحریف (۳۲۸ ص، عربی) مؤسسہ نشر اسلامی، قم، ۱۴۱۳ق
۸۰. معرفت، محمد ہادی، مصونیت قرآن از تحریف، ترجمہ محمد شہرابی، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۷۶ ش ۱۳
۸۱. مہدوی، سید احمد، افسانہ تحریف قرآن، (۲۲۸ ص، فارسی) کانون انتشار، قم، ۵۰ ش ۱۳

۸۲. موسوی دارابی، سید علی، اسطوره تحریف (۳۵۲ ص، فارسی) نشر امامت، مشهد، ۱۳۸۱ ش
۸۳. میلانی، سید علی، شیعہ و تحریف قرآن، ترجمہ محمد افضل حیدری (۱۴۱ ص، اردو) مصباح القرآن ٹرسٹ، لاہور، ۱۴۱۰ ق
۸۴. نجفی، حسن فخر الدین، تحریف قرآن کا قاتل کون (اردو)
۸۵. نصر الدجوی، یوسف احمد، الجواب المنیف فی الرد علی مدعی التحریف فی الکتاب الشریف (۲۷۲ ص عربی) مطبعہ النهضة الادبیہ، ۱۳۳۱ ق
۸۶. نعیم آبادی، غلام علی، تحریف در آموزہ های دینی (۲۶۴ ص، فارسی) مؤسسہ فرہنگی انتشاراتی توسعہ قلم، قم، ۱۳۸۲ ش
۸۷. نقوی، جوینوری، سید سبط حسین، صفائح العقیان فی تبیان تحریف القرآن (اردو) اثنا عشری، لکھنؤ، ۱۳۰۴ ق
۸۸. نقوی، ثاقب، قرآن ہمارا عقیدہ (۸۰ ص، اردو) مکتبۃ الرضا، لاہور، ۱۴۰۸ ق
۸۹. نوری، طبسی، میرزا حسین، رسالہ در رد کشف الارباب (فارسی)
۹۰. ہندی، سید محمد مجتبیٰ، ترجمہ کشف الاشتباہ (فارسی)
۹۱. السید جی، عبدالرحمن مہدی، الحجۃ علی فصل الخطاب فی ابطال القول بتحریف القرآن (۲۵۰ ص، عربی) ۱۳۶۳ ش
۹۲. واحدی نیساہوری، ابوالحسن علی بن احمد، نفی التحریف عن القرآن الشریف (عربی)
۹۳. یزدی اصفہانی، سید علی، غالیہ البیان فی عدم التحریف (عربی)
۹۴. یزدی، محمد صالح بن عبدالرحیم، التنزیل والتحریف (عربی)

ایسی کتابیں جن میں ضمنی طور پر عدم تحریف قرآن کے موضوع پر گفتگو ہوئی ہے

عدم تحریف قرآن کے بارے میں مستقل کتابوں کے علاوہ، دوسری کتابوں جیسے کہ تفسیر قرآن یا دیگر علوم قرآنی میں بھی بحث و گفتگو ہوئی ہے۔ یہاں پر ہم کچھ کتابوں کا ذکر کرتے ہیں۔

تفسیر قرآن

۱. آل غازی، عبدالقادر ملاحولیش، بیان المعانی (عربی)، ج ۳، ص ۲۷۶، ج ۴، ص ۴۹۳، مطبعہ الترقی، دمشق، ۱۳۸۲ق
۲. اصفہانی نجفی، شیخ محمد حسین، مجد البیان فی تفسیر القرآن (عربی) ص ۹۹-۱۳۸، مؤسسہ بعثت، تہران، ۱۳۶۶ش
۳. اندلسی، ابو حیان محمد بن یوسف، البحر المحیط فی التفسیر (عربی)، ج ۶، ص ۴۶۸، دار الفکر، بیروت، ۱۴۲۰ق
۴. بروجرودی، سید ابراہیم، تفسیر جامع، ج ۱، ص ۱۵-۲۷، کتابخانہ صدرا، تہران، ۱۳۷۵ش
۵. بلاغی نجفی، محمد جواد، آلاء الرحمن فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۱، ص ۱۸ و ۲۷، بنیاد بعثت، قم، ۱۴۲۰ق
۶. ثقفی تهرانی، محمد، تفسیر روان جدید (فارسی) ج ۱، ص ۱۹، برہان، تہران، ۱۳۹۸ق
۷. حسینی جرجانی، سید امیر ابوالفتح، آیات الاحکام، ج ۱، ص ۶۰-۵۶، فرید، تہران، ۱۴۰۴ق
۸. حسینی شاہ عبدالعظیمی، حسین، تفسیر اثنی عشری، ج ۱، ص ۲۱، ج ۷، ص ۸۶
۹. حسینی ہمدانی، سید محمد حسین، انوار درخشان، ج ۹، ص ۳۴۵، کتابفروشی لطفی، تہران، ۱۴۰۴ق
۱۰. حسینی ہمدانی، سید محمد باقر، ترجمہ تفسیر المیزان (فارسی)، ج ۱۲، ص ۱۴۶-۱۹۳، جامعہ مدرسین، قم، ۱۳۷۴
۱۱. خمینی، سید مصطفیٰ، تفسیر القرآن الکریم (عربی)، ج ۱، ص ۴۲۹، مؤسسہ تنظیم و نشر آثار امام خمینی، قم، ۱۴۱۸ق
۱۲. خوئی، سید ابوالقاسم، بیان در علوم و مسائل کلی قرآن (فارسی)، ترجمہ محمد صادق نجفی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تہران، ۱۳۸۵ق

۱۳. خوئی، سید ابوالقاسم، البیان فی تفسیر القرآن (عربی) کعبه، تهران، ۱۳۶۴ق
۱۴. دراز، محمد عبدالله، النبأ العظیم نظرات جدیدة فی القرآن (عربی)، کویت، ۱۳۹۴ق
۱۵. دروزه، محمد صحت، تفسیر الحديث (عربی) ج ۱، ص ۱۱۹، ج ۲، ص ۱۶۲، دار احیاء الکتب العربیہ، قاہرہ، ۱۳۸۳ق
۱۶. روحانی، نجف آبادی، الفرقان فی تفسیر القرآن (عربی)، ج ۱، ص ۸، آداب، نجف الاشرف، ۱۳۹۰ق
۱۷. ریاضی رضاخانی، حشمت اللہ، ترجمہ بیان السعادة فی مقامات العبادہ (فارسی)، ج ۱، ص ۲۱۴، ج ۸، ص ۳۶
دانشگاه پیام نور، تهران، ۱۳۷۲ش
۱۸. سبزواری، محمد، الجدید فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۳، ص ۱۷۲، دار التعارف، بیروت، ۱۴۰۲ق
۱۹. شریعتی، محمد تقی، تفسیر نوین (فارسی) ص ۱۶-۳۹، شرکت سهامی انتشار، تهران
۲۰. شعرانی، ابوالحسن، مقدمہ تفسیر منہج الصادقین (عربی) کتاب فروشی اسلامیہ، تهران، ۱۳۴۰ش
۲۱. شیخ طوسی، محمد بن حسن، التبیان فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۱، ص ۳، دار احیاء التراث العربی، بیروت
۲۲. شیرازی، سید محمد، تفسیر تقریب القرآن الی الالفاظ (عربی) ج ۱۲، ص ۱۹، مؤسسہ الوفا، بیروت، ۱۴۰۰ق
۲۳. صادقی تهرانی، محمد، البلاغ فی تفسیر القرآن بالقرآن (عربی) ص ۲۶۲ و ۲۸۱، قم، ۱۴۱۹ق
۲۴. صادقی، محمد، الفرقان فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۱، ص ۴۲-۴۹، مؤسسہ الوفا، بیروت، ۱۴۰۵ق
۲۵. ضیاء آبادی، سید محمد، قرآن و قیامت یا تفسیر سورہ قیامت، ص ۲۵۰-۳۲۶، کتاب فروشی صدوق، تهران، ۱۳۹۹ق
۲۶. طباطبائی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۱۲، ص ۱۰۴-۱۳۳، مؤسسہ الاعلیٰ
للمطبوعات، بیروت، ۱۳۹۱ق
۲۷. طبرسی، ابو علی فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن (عربی) ج ۱، ص ۲۶، فرہانی، تهران، ۱۳۶۰ش
۲۸. طیب، سید عبدالحسین، اطیب البیان فی تفسیر القرآن (عربی)، بنیاد فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۸۲ق
۲۹. فتویٰ، ابوالحسن، مرآة الانوار و مشکوٰۃ الاسرار (عربی) ص ۳۶-۵۲، اسماعیلیان، قم
۳۰. فرید گلپایگانی، حسن، بینات الفرید، مروی، تهران، ۱۳۹۹ق

۳۱. فیض کاشانی، ملا محسن، *الاصفی فی تفسیر القرآن* (عربی) ج ۱، ص ۱۹۲، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۴۱۸ ق
۳۲. فیض کاشانی، ملا محسن، *التفسیر المعانی* (عربی) ج ۱، ص ۴۵، صدر، ۱۴۱۵ ق
۳۳. قرشی، سید علی اکبر، *تفسیر احسن الحدیث* (عربی) ج ۵، ص ۳۳۶، بنیاد بعثت، تهران، ۱۳۷۷ ش
۳۴. قرطبی، ابو عبد الله، *الجامع لاحکام القرآن* (عربی) دار الکتب العربیة، بیروت
۳۵. کاشانی، فتح الله، *تفسیر کبیر منہج الصادقین* (عربی) ج ۱، ص ۱۲، کتابفروشی اسلامیة، تهران، ۱۳۴۰ ش
۳۶. گنابادی، سلطان محمد، *تفسیر بیان السعادة فی مقامات العبادۃ* (عربی) ج ۱، ص ۱۹، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، ۱۴۰۸ ق
۳۷. مازندرانی خواجه، محمد اسماعیل، *الدرر الملتقطۃ فی تفسیر الآیات القرآنیة* (عربی) ص ۳۸، دار القرآن الکریم، قم، ۱۴۱۴ ق
۳۸. مغنیه، محمد جواد، *تفسیر المبسین* (عربی) ص ۳۸، دار الجواد، بیروت، ۱۴۰۳ ق
۳۹. مفید، محمد بن محمد، *تفسیر القرآن المجید* (عربی) ص ۳۵۱، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۴۲۴ ق
۴۰. مکارم شیرازی، ناصر، *تفسیر نمونه* (فارسی) ج ۱۱، ص ۱-۳۱، دار الکتب الاسلامیة، تهران، ۱۳۶۷ ش
۴۱. مکارم شیرازی، ناصر، *الامثل فی تفسیر کتاب الله المنزل*، (عربی) ج ۲، ص ۳۸۴، ج ۴، ص ۴۳۸، مدرسه امام علی بن ابیطالب، قم، ۱۴۲۱ ق
۴۲. موسوی خوانساری، محمد صادق، *ضیاء التفاسیر*، ۱۲۹۴ ق
۴۳. میرجهانی طباطبائی، سید حسن، *تفسیر ام الکتاب*، (عربی) ص ۹، صدر، تهران، ۱۳۹۸ ق
۴۴. نهاوندی، محمد، *نفحات الرحمان فی تفسیر القرآن* (عربی) ۱۳۵۷ ق

علوم قرآنی سے متعلق کتابیں

۱. آصفی، علی محمد، دراسات فی القرآن الکریم (عربی) ص ۲۶۹-۲۸۷، مکتبۃ النجاء، بیروت، ۱۳۸۵ق
۲. ابن طاووس، سید رضی الدین علی، سعد السعدود (عربی) ص ۲۰-۲۱، الشریف الرضی، قم، ۱۳۶۳ش
۳. احمدی، مہدی، قرآن در قرآن (فارسی) ص ۷۹-۱۰۲، اشراق، قم، ۱۳۷۴ش
۴. استادی، رضا، آشنائی با تفاسیر بہ ضمیمہ مسالہ عدم تحریف قرآن (فارسی) ص ۱-۵۳، قدس، قم، ۱۳۸۳ش
۵. اسرار، مصطفیٰ، دانستنی ہای قرآن (فارسی) حیا، تہران، ۱۳۷۳ش
۶. اسکندرلو، محمد جواد، علوم قرآنی (فارسی) ص ۲۴-۳۱۹، سازمان حوزہ ہا و مدارس علمیہ خارج از کشور، قم، ۱۳۷۹ش
۷. اسماعیلی، محسن، کلیات علوم قرآن (فارسی) ص ۶۱-۷۷، بنیان، تہران، ۱۳۷۴ش
۸. افغانی، سید شمس الحق، علوم القرآن (فارسی) ترجمہ محمد شہداد، ص ۱۳۲-۱۳۶، احمد جام، تربت جام، ۱۳۸۱ش
۹. اقبال، ابراہیم، فرہنگنامہ علوم قرآن (فارسی)، ص ۱۹۹-۲۰۲، امیر کبیر، تہران، ۱۳۸۵ش
۱۰. انصاری، عبدالرحمن، آنچہ از قرآن باید بدانیم (فارسی) ص ۱۳-۲۳، ۱۳۷۱ش
۱۱. ایازی، سید محمد علی، جامعیت قرآن (فارسی) ص ۴۵، کتاب مبین، رشت، ۱۳۷۸ش
۱۲. آیت اللہی، سید احمد، بسوی قرآن، فارسی) کتابخانہ مدرسہ چہل ستون، تہران، ۱۳۶۲ش
۱۳. برقی، ابوالفضل، تابشی از قرآن (فارسی) ج ۱، ص ۲-۳۵،
۱۴. برقی کاشانی، مرتضیٰ، قرآن و علوم روز (فارسی) ص ۱۸۷-۲۰۵، تابان، ۱۳۸۰ش
۱۵. بستانی، محمود، محاضرات فی علوم القرآن (عربی) ص ۱۲۳-۱۵۵، مؤسسہ البلاغ، بیروت، ۱۴۲۷ق
۱۶. بہبودی، محمد باقر، معارف قرآنی، سرا، تہران، ۱۳۸۰ش
۱۷. بیگلری، حسن، سرالبیان فی علم القرآن، (عربی) کتابخانہ سنائی
۱۸. بیونی رسلان، صلاح الدین، القرآن الحکیم (عربی) ص ۱۴۷-۱۶۷، مکتبہ نہضۃ الشرق، قاہرہ

۱۹. جابری، محمد عابد، مدخل الی القرآن الکریم (عربی) ج ۱، ص ۲۱۱-۲۳۳، مرکز دراسات الوحدة العربیة، بیروت، ۲۰۰۶م

۲۰. جعفری، یعقوب، سیری در علوم قرآن (فارسی) ص ۱۶۵-۱۷۳، اسوه، تهران، ۱۳۷۳ش

۲۱. جلالی، نائینی، سید محمد رضا، تاریخ جمع قرآن (فارسی) ص ۲۳۹-۲۵۹، نشر نقره، ۱۳۶۵ش

۲۲. جلالی، سید محمد حسین، قرآن شناسی (اردو) صراط حق فاؤنڈیشن، پاکستان

۲۳. جوان آراسته، حسین، درسنامه علوم قرآنی (فارسی) ص ۲۰۵-۲۳۵، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۸۰ش

۲۴. جوان آراسته، حسین، دروس فی علوم القرآن (عربی) ص ۲۰۷-۲۳۹، منظمة العالمیة للمحوزات والمدارس الاسلامیة، قم، ۱۴۲۵ق

۲۵. حجازی، فخر الدین پشروہی، درباره قرآن و پیامبر (فارسی) ص ۱۰۴-۱۲۷، بعثت، تهران، ۱۳۵۳ش

۲۶. حداری، مشعل، الوجیز فی علوم الکتاب العزیز (عربی) ص ۵۰-۵۷، غراس، کویت، ۱۴۲۵ق

۲۷. حسینی ادیبانی، ابوالحسن، گامی بہ سوی قرآن (فارسی) ص ۱۰۲-۱۲۷، دانشگاه الزہراء، تهران، ۱۳۸۱ش

۲۸. حسینی جلالی، محمد حسین، دراسة حول القرآن الکریم (عربی)، ص ۱۶۹-۲۵۰، مؤسسہ الاعلیٰ للمطبوعات، بیروت، ۱۴۲۲ق

۲۹. حسینی جلالی، محمد حسین، تحقیق در قرآن (اردو) ترجمہ عمران حسین راجانی

۳۰. حسینی، سید نعمت اللہ، سیری در حریم و حرمت قرآن کریم (فارسی) ص ۴۹۶، عصر انقلاب، قم، ۱۳۸۲ش

۳۱. حکیم، سید محمد باقر، علوم القرآن (عربی) ص ۵۶۴، دارالتعارف للمطبوعات، بیروت، ۱۴۱۵ق

۳۲. حکیم، سید محمد باقر، علوم قرآنی (فارسی) ترجمہ محمد علی لسانی فشارکی، ص ۱۰۶-۱۱۳، تبیان، ایران، ۱۳۷۸ش

۳۳. حکیم، سید ریاض، علوم القرآن دروس المنہجیہ (عربی) ص ۱۴۲-۱۴۹، دارالسلام، ۱۴۲۵ق

۳۴. خر مشائی، بہاؤ الدین، قرآن پشروہی (فارسی) ص ۸۵-۱۲۳، مشرق، تهران، ۱۳۷۲ش

۳۵. خر مشائی، بہاؤ الدین، دانشنامہ قرآن و قرآن پشروہی (فارسی) ج ۱، ص ۴۸۱-۴۹۸، دوستان و ناہید، تهران، ۱۳۷۷ش

۳۶. خرمشاهی، بهاءالدین، دایرة المعارف شیعه (فارسی) ج ۴، ص ۱۴۳-۱۵۶، تهران، ۱۳۷۳ش
۳۷. خوئی، سید ابوالقاسم، البیان فی تفسیر القرآن (عربی) ص ۱۹۷-۲۶۳، انوار الهدی، ۱۴۰۱ق
۳۸. دخیل، علی محمد علی، داراسات فی القرآن الکریم، ص ۶۵-۹۴، دارالمرتضی، ۱۴۰۶ق
۳۹. دیاری بیگدلی، محمد تقی، درآمدی بر تاریخ علوم قرآنی، ص ۲۲۳-۲۴۱، دانشگاه قم، ۱۳۸۵ش
۴۰. ربیع نتاج، علی اکبر، نقدی بر ادعای تعارض در نصوص قرآن کریم (فارسی) ۲۷۸ ص، دانشگاه مازندران، بابلسر، ۱۳۸۱ش
۴۱. سعید، حسن، دایرة المعارف قرآن کریم (فارسی) ج ۱، ص ۳۳-۴۳، مدرسه چهل ستون و مکتبه عامه، تهران، ۱۴۰۶ق
۴۲. سعیدی روشن، محمد باقر، علوم قرآن (فارسی) ص ۱۹۸-۲۱۹، مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی، قم، ۱۳۷۷ش
۴۳. سنگلجی، شریعت، کلید فهم قرآن (فارسی) ص ۹-۱۷، دانش، تهران، ۱۳۴۵ش
۴۴. صادقی، مسعود، قرآن پژوهی مطهر (فارسی) ج ۸۸-۹۷، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۸۷ش
۴۵. صرامی، سیف الله، جایگاه قرآن در استنباط احکام (فارسی) ص ۳۵۲، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۷۸ش
۴۶. صغیر، محمد حسین علی، الدراسات القرآنیة (عربی) ص ۱۵۱-۱۸۲، دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۴۱۱ق
۴۷. طالقانی، سید عبدالوهاب، علوم قرآن و فهرست منابع (فارسی) ج ۱، ص ۱۱۱-۱۱۳، دارالقرآن الکریم، ۱۳۶۱ش
۴۸. طاهری، حبیب الله، در سہانی از قرآن (فارسی) ج ۱، ص ۱۶۸-۱۹۲، اسوه، تهران، ۱۳۷۷ش
۴۹. طباطبائی، عقیف عبدالفتاح، بحشی در علوم قرآن (فارسی) ترجمه حبیب الله مرزوقی شمیرانی، ۱۵۶ ص، علامه، قم، ۱۳۴۶ش
۵۰. طباطبائی، عقیف عبدالفتاح، پایہ های اساسی شناخت قرآن، (فارسی) ترجمه محمد رسول دریائی، ص ۱۳۷-۱۵۴، رسالت قلم، تهران، ۱۳۶۱ش
۵۱. طباطبائی، محمد حسین، قرآن در اسلام (فارسی) ص ۱۱۶-۱۲۰، دارالکتب الاسلامیه، تهران، ۱۳۵۰ش

۵۲. طهرانی، سید محمد حسین، مہر تابان (فارسی) ص ۲۸۷-۲۸۹، باقر العلوم، قم،
۵۳. عبداللطیف، عبد المجید، مباحث فی علوم القرآن والحديث (عربی) ص ۱۰۰-۱۱۲، المختار، قاہرہ، ۱۴۲۵ق
۵۴. عثمانی، محمد تقی، علوم القرآن (فارسی) ترجمہ محمد عمر عیدی دہنہ، ص ۱۶۷-۱۹۲، احمد جام، تربت جام، ۱۳۸۳ش
۵۵. عصاصہ، سامی، القرآن لیس دعوة نصرانیہ (عربی) ص ۱۱۵-۱۱۷، دار الوثائق، دمشق، ۲۰۰۳م
۵۶. غفار، عبدالرسول، کلینی و خصومہ (عربی) دار الرسول الاکرم، بیروت، ۱۴۱۶ق
۵۷. غفار، عبدالرسول، المیسر فی علوم القرآن (عربی)، ص ۲۳۶-۲۶۵، دار المحجة البیضاء، بیروت، ۱۴۱۵ق
۵۸. غنائم، محمد نبیل، بحوث فی علوم القرآن، ص ۱۹۲-۲۰۰، دار الہدایۃ، قاہرہ، ۱۴۱۳ق
۵۹. فاضل لنکرانی، محمد، مدخل التفسیر (عربی) ۱۱۲ ص، مکتبۃ الاعلام الاسلامی، قم، ۱۳۷۶ش
۶۰. فانی اصفہانی، سید علی، آراء حول القرآن، ص ۶۲-۱۱۴، دار الہادی، بیروت، ۱۴۱۱ق
۶۱. فضل حسن عباس، قضا یا قرآنیہ فی المسوسوعہ البریطانیہ (عربی) ص ۲۱۶-۲۳۰، دار البشیر للنشر، عمان، ۱۴۱۰ق
۶۲. قرشی، سید علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۵، ص ۲۶۸-۲۷۹، دار الکتب الاسلامیہ، تہران، ۱۳۵۲ش
۶۳. قصیر العالمی، مصطفیٰ، الوجیز فی علوم القرآن وتاریخہ (عربی) ۱۲۸ ص، الدار الاسلامیہ، بیروت، ۱۴۱۸ق
۶۴. کلانتری ارسنجانی، علی اکبر، نقش دانش رجال در علوم قرآنی (فارسی) ص ۶۳-۱۶۳
۶۵. کمالی دزفولی، سید علی، شناخت قرآن (فارسی) ۶۶۰ ص، فجر، ۱۳۶۴ش
۶۶. کمالی دزفولی، سید علی، قانون تفسیر (فارسی) ص ۷۸-۱۰۱، کتابخانہ صدر، ۱۳۹۶ق
۶۷. مدرس، سید علاؤ الدین، الظاہرۃ القرآنیہ والعقل (عربی) ۲۸۸ ص، بغداد، ۱۹۶۸م
۶۸. مدرس، سید علاؤ الدین، مباحثی پیرامون قرآن (فارسی) ص ۲۵۳-۳۰۹، مفید، تہران، ۱۳۷۳ش
۶۹. مرحبا، یوسف، قرآن در اسلام (فارسی) ص ۷۲-۷۶، واحد فرهنگی بنیاد شہید، تہران، ۱۳۶۱ش
۷۰. مرکز الثقافت و المعارف القرآنیہ، علوم القرآن عند المفسرین (عربی) ج ۱، ۴۸۳-۵۸۷، مکتب الاعلام الاسلامی، قم، ۱۳۷۴ش
۷۱. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، پرسمان علوم قرآنی (فارسی) ص ۹۵-۱۰۹، بوستان کتاب، قم، ۱۳۸۴ش

۷۲. مصباح زدی، محمد تقی، قرآن شناسی (فارسی) ص ۲۱۳-۲۴۵، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، قم، ۱۳۷۶ ش
۷۳. مظفری، محمد، دانستنی هایی از قرآن (فارسی) علمیه، قم، ۱۴۱۰ ق
۷۴. مظلومی، رجایی پژوهشی پیرامون آخرین کتاب الی (فارسی) ج ۱، ص ۲۵۱-۲۷۷، آفاق، تهران، ۱۳۶۰ ش
۷۵. معارف، مجید، پرسش و پاسخ هایی در شناخت تاریخ و علوم قرآنی (فارسی) ص ۲۵۱-۲۵۹، کویر، تهران، ۱۳۷۶ ش
۷۶. معرفت، محمد هادی، آموزش علوم قرآنی (فارسی) ص ۱۸۱-۱۹۰، التمهید، قم، ۱۳۸۱ ش
۷۷. معرفت، محمد هادی، علوم قرآنی (فارسی) ص ۳۶۹-۴۰۲، التمهید، قم، ۱۳۸۴ ش
۷۸. ملکی اصفهانی، محمود، مختصر التمهید فی علوم القرآن (عربی) ص ۱۷۹-۱۹۹، دار العلم، قم، ۱۴۲۴ ق
۷۹. موسوی، سید هاشم، القرآن فی مدرسته اهل البیت (عربی) ص ۴۳-۴۶، مرکز الغدیر للدراسات الاسلامیه، ۱۴۲۰ ق
۸۰. میر دامادی، سید محمود، دایرة المعارف قرآن کریم (فارسی) ج ۵، ص ۱۲۵-۱۲۷، تهران، ۱۴۰۸ ق
۸۱. میر محمد زندی، سید ابوالفضل، بحوث فی تاریخ القرآن و علومه (عربی) ص ۳۰۶-۳۲۵، دار التعارف للمطبوعات، بیروت، ۱۴۰۰ ق
۸۲. میر محمدی، زندی، سید ابوالفضل، تاریخ و علوم قرآن (فارسی)، ص ۱۸۵-۳۰۳، دفتر انتشارات اسلامی، قم، ۱۳۷۵ ش
۸۳. نجفی، محمد صادق و هاشم هریری، شناخت قرآن (فارسی) ص ۱۷۳-۲۱۰، اسوه، تهران
۸۴. نقوی، میر خلیل سید، گامی در راه شناسائی قرآن (فارسی) ص ۲۵-۲۷، هدی، تهران، ۱۳۶۳ ش
۸۵. هادوی تهرانی، مهدی، مبانی کلامی اجتهاد در برداشت قرآن، ص ۶۱-۸۱، بیت الحکمة الثقافیه، قم، ۱۳۷۷ ش
۸۶. هاشمی نژاد، سید عبدالکریم، قرآن و کتابهای دیگر آسمانی (فارسی) ص ۶۱-۱۰۲، فراہانی، تهران، ۱۳۴۶ ش

منابع و مأخذ

- ❖ حجتی، محمد باقر، کشف الفهارس، سروش، تهران، ۱۳۷۰ ش
- ❖ الحسن، عبدالله، مناظرات فی العقائد والاحکام، دلیل ما، ۱۴۲۱ ق
- ❖ صحتی سر درودی، محمد، کتابشناسی افسانه تحریف، صحیفه مبین، شماره ۲، تابستان ۱۳۷۴، شماره ۳، پاییز ۱۳۷۴ ش
- ❖ مجله بینات، شماره ۲۱
- ❖ موسوی، دارابی، سید علی، اسطوره تحریف، امامت، مشهد، ۱۳۸۱ ش
- ❖ نجفی، هادی، موسوعه احادیث اهل البیت، دار احیاء التراث العربی، بیروت، ۱۴۲۳ ق
- ❖ نقوی، سید شهسوار حسین، امر و هوای، تالیفات شیعه در شبه قاره هند، دلیل ما، ۱۳۸۴ ش